

УДК 351.86:304

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІОГУМАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ

С. Є. Горбатюк,

кандидат наук з державного управління, докторант кафедри соціальної і гуманітарної політики, Національна академія державного управління при Президентові України

У статті розкрито сутність і визначено поняття системи забезпечення соціогуманітарної безпеки як складної, багато-рівневої, ієрархічної, цілеспрямованої, відкритої соціальної системи. Розкрито крізь призму захисту національних інтересів і національних цінностей у соціогуманітарній сфері мету, завдання цієї системи, а також функції, що дають змогу їх реалізувати.

Розглянуто структуру системи забезпечення соціогуманітарної безпеки, в якій акцентовано увагу на двох основних підсистемах упорядкованої сукупності структурних і функціональних компонентів. Обґрунтовано провідне місце механізмів державного управління в системі забезпечення соціогуманітарної безпеки, запропоновано принципи її організації.

Ключові слова: соціогуманітарна безпека, система забезпечення соціогуманітарної безпеки.

S. Ye. Horbatiuk,

Ph.D in Public Administration, Doctoral Candidate of the Social and Humanitarian Policy Department, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

NATURE AND STRUCTURE OF THE SYSTEM FOR SOCIO-HUMANITARIAN SECURITY PROVISION

The article identifies the nature and defines the concept of the system of socio-humanitarian security provision as a complex, multilevel, hierarchical, purposeful, open social system. The article reveals the purpose, the tasks of this system, as well as functions that allow to implement them from the perspective of protection of national interests and national values in the socio-humanitarian sphere.

The author considers the structure of the system for socio-humanitarian security provision focusing on two principal subsystems of the ordered set of structural and functional components. The article justifies the leading role of state administration mechanisms in the system for socio-humanitarian security provision and proposes the principles of its organizing.

Key words: socio-humanitarian security, system for socio-humanitarian security.

С. Е. Горбатюк,

кандидат наук государственного управления, докторант кафедры социальной и гуманитарной политики, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины

СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА СИСТЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ СОЦИОГУМАНИТАРНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

В статье раскрывается сущность и определяется понятие системы обеспечения социогуманитарной безопасности как сложной, многоуровневой, иерархической, целенаправленной, открытой социальной системы. Раскрываются через призму защиты национальных интересов и национальных ценностей в социогуманитарной сфере цель, задачи этой системы, а также функции, позволяющие их реализовать.

Рассмотрена структура системы обеспечения социогуманитарной безопасности, в которой акцентировано внимание на двух основных подсистемах упорядоченной совокупности структурных и функциональных компонентов. Обосновано ведущее место механизмов государственного управления в системе обеспечения социогуманитарной безопасности, предложены принципы ее организации.

Ключевые слова: социогуманитарная безопасность, система обеспечения социогуманитарной безопасности.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Запровадження нової філософії відносин громадянина, суспільства та держави в Україні на основі гуманістичних і демократичних цінностей, що має стати важли-

вим заходом у зв'язку з європейським вибором українського народу, як ніколи підвищило інтерес інститутів влади і громадянського суспільства до проблем соціогуманітарної безпеки. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України в травні 2015 р. [12],

© Горбатюк С. Є., 2017

закріпила перехід держави до принципово нової державної політики, в якій у системі стратегічних пріоритетів важливе місце відведено питанням соціогуманітарної безпеки. У документі, в якому офіційно розкриваються актуальні загрози національній безпеці та закріплюються основні напрями державної політики національної безпеки України, велика увага приділяється питанням захисту національних інтересів у соціальній і гуманітарній сферах. Водночас формування ефективного сектору забезпечення соціогуманітарної безпеки супроводжується низкою концептуальних і практичних проблем, розв'язання яких потребує систематичної, злагодженої, широкомасштабної, багатопланової роботи всіх суб'єктів забезпечення безпеки, зокрема органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, окремих громадян. Тому проблема формування системи забезпечення соціогуманітарної безпеки сьогодні не втрачає актуальності як у теоретико-методологічному, так і в практичному аспектах.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Підвищення на державному рівні інтересу до проблем забезпечення безпеки, зумовлене об'єктивними змінами соціальної структури сучасного суспільства, а також уявлень про захист фундаментальних національних цінностей, впливами процесів глобалізації на національну та міжнародну безпеку, супроводжується зростанням кількості наукових розробок у цій сфері.

Подальшому концептуальному осмисленню проблеми національної безпеки сприяли наукові праці О.Власюка, В.Гейця, В.Горбуліна, О.Дзьобаня, Я.Жаліла, В.Ліпкана [7], О.Новікової, С.Пирожкова та інших дослідників.

Учені О.Білоус, І.Гнибіденко, В.Горлинський [1], О.Дацко [3], А.Колот, В.Роговий, В.Трощинський та інші присвятили низку праць теоретико-методологічному обґрунтуванню соціальної і гуманітарної безпеки як складової національної безпеки. З позиції дослідження системи забезпечення соціогуманітарної безпеки окремих інтерес становлять наукові розробки О.Іляш [5], В.Скуратівського [11], М.Шевченка [11] та інших авторів, які розкрили теоретичні, методологічні та прикладні засади дослідження соціальних систем.

Заслугує на увагу теоретична розробка науковців Національного інституту стратегічних досліджень "Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України"

[6], в якій аналізується національний та зарубіжний (зокрема США, Республіки Польща та ін.) досвід формування систем забезпечення національної і спільної безпеки.

Водночас пропри наявність наукових досліджень, присвячених питанням національної безпеки, без розв'язання наукової і практичної проблеми щодо з'ясування сутності, структури та завдань системи забезпечення соціогуманітарної безпеки неможливо організувати ефективну діяльність органів державного управління, спрямовану на захист національних інтересів, зокрема у соціальній і гуманітарній сферах.

Формулювання цілей (мети) дослідження. Саме тому метою статті є розкриття сутності і структури системи забезпечення соціогуманітарної безпеки в контексті захисту життєво важливих інтересів людини, суспільства, держави.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Наростання соціального напруження в суспільстві, незабезпеченість реалізації базових прав населення, диспропорції регіонального розвитку, нагальна необхідність системної реформи у соціальній сфері, високий рівень безробіття та зростаючі темпи трудової міграції зумовили потребу в соціальній орієнтації системи безпеки в Україні [8, с. 57]. Сукупність вимог до забезпечення людського розвитку і гарантування безпеки людини винесла на порядок денний питання гуманітарних імперативів економічної безпеки держави [3]. Вочевидь потреба у створенні сприятливих умов для збалансованого суспільно-політичного, соціально-економічного, культурного розвитку країни, підвищенні її конкурентоспроможності у світі актуалізувала завдання щодо формування ефективної системи забезпечення соціогуманітарної безпеки.

Розуміння глибини проблеми на державному рівні спонукало до формування відповідної законодавчої і нормативно-правової бази, розвитку організаційної структури, покликаної виконувати функції із формування та реалізації державної політики у сфері соціогуманітарної безпеки, приєднання до міжнародних безпекових структур, підписання міжнародних документів тощо. Розширення громадянських прав, розвиток інститутів громадянського суспільства і повага до них з боку влади значно сприяли підвищенню ролі недержавних структур у забезпеченні безпеки. Таким чином, ускладнення елементів системи та необхідність підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів забезпечення безпеки в соціальній та гуманітарній сферах стали поштовхом до порушення проблеми формування системи за-

безпечення соціогуманітарної безпеки, спроможної ефективно реагувати на сучасні виклики та загрози.

Поняття системи забезпечення соціогуманітарної безпеки пов'язане із категоріями “система національної безпеки” і “система забезпечення національної безпеки”, які поширені в науковій літературі та законодавстві і доволі часто вживаються як синоніми.

Система національної безпеки – соціальна система, головною метою якої є створення належних внутрішніх та зовнішніх умов для підтримки бажаного рівня захищеності національних інтересів і забезпечення цілісності й прогресивного розвитку суспільства, нейтралізація загрози послаблення ролі й значення держави як суб'єкта міжнародного права та її здатності щодо захисту національних інтересів [2, с. 349]. Система національної безпеки в контексті розгляду її як складної, динамічної, соціальної системи, здатної до саморегуляції та саморозвитку, включає велику кількість підсистем, до яких належать сукупність суб'єктів забезпечення національної безпеки, сукупність об'єктів національної безпеки, сукупність інструментів державного впливу на забезпечення національної безпеки, сукупність джерел і суб'єктів загроз, а також внутрішніх і зовнішніх факторів національної безпеки [2, с. 350]. Виходячи з того, що зміст соціальної системи визначається кризою призми взаємодії її основних структурних елементів, які розкриваються в різних аспектах, пов'язаних, насамперед, із поняттями індивідуальності, соціальної групи, соціальної спільності, соціальної організації, соціального інституту і культури [11, с. 22], система національної безпеки досягає головної мети функціонування на основі зворотних зв'язків, досягнення діалектичної єдності її складових, стабільності та впорядкованості соціальних взаємодій.

Важливим компонентом збереження цілісності системи національної безпеки є обмін інформацією як між усіма компонентами всередині цієї системи, так і з навколишнім середовищем. Цей один із головних принципів відкритих самоорганізованих систем має особливе значення для досліджуваної системи, адже саме використання інформації дає змогу забезпечувати функції аналізу, прогнозування, формування та реалізації державної політики, усунення коливань та запобігання втраті стабільності системи соціогуманітарної безпеки.

Система забезпечення національної безпеки являє собою сукупність взаємопов'язаних та взаємозумовлених інституційних, організаційних,

правових та інших механізмів, а також суб'єктів забезпечення національної безпеки, які відповідно до чинного законодавства трансформують політику національної безпеки в цілеспрямовану скоординовану діяльність із захисту національних інтересів [2, с. 355]. Отже, поняття системи національної безпеки є значно ширшим і серед інших елементів включає систему забезпечення національної безпеки. Відповідно остання виступає важливою складовою системи національної безпеки і, у свою чергу, також складається із систем менш загального порядку.

Для державного управління велике значення має законодавче закріплення понятійно-категорійного апарату. У Законі України “Про основи національної безпеки” в новій редакції вживається термін “система національної безпеки”, однак його визначення документ не містить. Категорія “система забезпечення безпеки” у цьому Законі взагалі відсутня, водночас у новій Стратегії національної безпеки України акцентується увага на необхідності “створення нової системи забезпечення національної безпеки України” [12]. Таким чином, сьогодні в Україні поняття системи забезпечення безпеки законодавчо не визначене. Проте, якщо розглянути законодавство України в історичній ретроспективі, в Концепції (основи державної політики) національної безпеки України, схваленій Постановою Верховної Ради України у 1997 р. (втратила чинність у зв'язку із прийняттям Закону України “Про основи національної безпеки” у 2003 р.), було зафіксовано, що саме для формування збалансованої державної політики та узгодження комплексу заходів щодо захисту національних інтересів у всіх сферах життєдіяльності суспільства утворюється система забезпечення національної безпеки України. У документі наводилося таке визначення: “Система забезпечення національної безпеки – це організована державою сукупність суб'єктів: державних органів, громадських організацій, посадових осіб та окремих громадян, об'єднаних цілями та завданнями щодо захисту національних інтересів, що здійснюють узгоджену діяльність у межах законодавства України” [9]. Законодавцем було визначено, що правову основу забезпечення національної безпеки визначають Конституція, закони та нормативно-правові акти України, а також визнані Україною міжнародні договори та угоди.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що ототожнення понять “система національної безпеки” і “система забезпечення національної безпеки” створює колізію. Адже система забезпечення національної безпеки є підсисте-

мою системи національної безпеки і покликана забезпечити належне функціонування останньої. Внесення доповнень до базового Закону України “Про основи національної безпеки” в частині визначення понять “система національної безпеки” і “система забезпечення національної безпеки” дало б змогу уникнути колізії при застосуванні правових норм, а також досягти єдиного розуміння цих понять під час розробки галузевих стратегій національної безпеки, зокрема Стратегії соціогуманітарної безпеки.

Складність системи забезпечення національної безпеки підтверджується її структурними елементами та зв'язками між ними. У теорії вона розкривається як комплекс організаційно-управлінських, правових, спеціальних, соціально-психологічних, режимних, інженерно-технічних, навчально-методичних заходів, що спрямовані на реалізацію національних інтересів і забезпечення ефективного функціонування самої системи [7, с. 59], виступає як організаційна система державних і недержавних інституцій та інших суб'єктів, які виконують завдання щодо забезпечення національної безпеки в законодавчо визначений спосіб [6, с. 6].

Підвищення потреби в захисті національних інтересів у соціальній і гуманітарній сферах вимагає розбудови ефективної системи забезпечення соціогуманітарної безпеки як ключового елемента системи забезпечення національної безпеки. Створення такої системи передбачає не тільки координацію діяльності та ефективну взаємодію суб'єктів забезпечення соціогуманітарної безпеки, а й оптимізацію їх функцій, налагодження ефективних комунікацій, цілеспрямоване використання в максимальному обсязі найкращих можливостей кожного з них відповідно до динамічних змін і потреб сучасного суспільного розвитку, враховуючи особливості системи соціогуманітарної безпеки. Як наголошує О.Іляш, головна відмінність системи соціальної безпеки від інших підсистем полягає в тому, що “вона завжди є певним поєднанням матеріального й ідеального, об'єктивного і суб'єктивного, стихійного і планомірного, випадкового і закономірного” [5, с. 28–29].

Система забезпечення соціогуманітарної безпеки, перед якою поставлені певні мета та завдання, представлена сукупністю підсистем, серед яких важливе місце належить суб'єктам і об'єкту.

Забезпечення соціогуманітарної безпеки відбувається шляхом ефективної діяльності її суб'єктів на всіх рівнях: глобальному – через

участь держави у таких міжнародних організаціях, як ООН; регіональному, на якому здебільшого використовуються інструменти Організації безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Ради Європи та ін.; субрегіональному – через використання можливостей Грузії, України, Азербайджанської Республіки, Республіки Молдова (ГУАМ), Центральноєвропейської ініціативи (ЦЄІ), Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), Вишеградської групи та ін.; національному; місцевому, а також на рівні особи, адже остання виступає як об'єктом, так і суб'єктом забезпечення соціогуманітарної безпеки.

З огляду на ієрархічність, багаторівневість та широку функціональність системи забезпечення соціогуманітарної безпеки в державі завданням у цій сфері підпорядкований цілий спектр політик, чим і визначається широке коло її суб'єктів. Суб'єктами системи забезпечення соціогуманітарної безпеки в Україні виступають держава, що реалізує функції через органи державної влади, до компетенції яких відповідно до вітчизняного законодавства належить формування та реалізація державної внутрішньої і зовнішньої політики, захист національних інтересів у соціогуманітарній сфері, органи місцевого самоврядування, посадові особи, державні організації та установи, а також недержавні, зокрема міжнародні, інститути, інститути громадянського суспільства і окремі громадяни. У контексті забезпечення соціогуманітарної безпеки останнім часом значно зростає роль громадянського суспільства. Співпрацюючи з державою, суспільство більш глибоко розуміє ідеологічну та концептуальну основу діяльності органів державної влади щодо захисту національних інтересів у соціогуманітарній сфері, виступає партнером держави, забезпечуючи соціальну підтримку управлінських рішень, а також здійснює контроль за діяльністю державних інститутів.

Об'єктом системи забезпечення соціогуманітарної безпеки є національні інтереси і національні цінності в соціогуманітарній сфері, насамперед людина, її права і свободи, добробут та мир, моральність і духовність, етнопонаціональна і міжконфесійна стабільність, соціальна злагода.

Відповідно метою системи забезпечення соціогуманітарної безпеки є забезпечення на оптимальному рівні національних інтересів і захист національних цінностей у соціогуманітарній сфері, за якого гарантуються та дотримуються права та свободи людини і громадянина; створюються умови для сталого розвитку людини, суспільства, держави; забезпечуються реалізація соціального

потенціалу людини, обмін соціальними цінностями та розвиток ефективних соціальних відносин, формування духовної культури, ціннісних орієнтацій та суспільної свідомості; гарантується захист культурних, духовних, історичних, морально-етичних, інтелектуальних цінностей суспільства.

Для досягнення цієї мети на систему забезпечення соціогуманітарної безпеки покладається низка завдань, відповідно підпорядкованих реалізації основних напрямів державної політики у сфері національної безпеки, насамперед визначених Законом України “Про основи національної безпеки України” [10]. Серед них – забезпечення неухильного дотримання прав і свобод людини і громадянина, а також етнонаціональної і міжконфесійної стабільності; посилення соціальної складової економічної політики, підвищення життєвого рівня населення, створення умов для подолання бідності і надмірного майнового розшарування в суспільстві; збереження та зміцнення демографічного і трудових ресурсного потенціалу країни, подолання кризових демографічних процесів; створення ефективної системи соціального захисту людини, охорони та відновлення її фізичного і духовного здоров’я; ліквідація бездоглядності, безпритульності та бродяжництва серед дітей і підлітків та ін.

Зрозуміло, цей перелік сьогодні неможливо визнати вичерпним. Важливою умовою забезпечення політичної і соціальної стабільності суспільства є система духовних цінностей і моральних норм [1]. Акцентуючи увагу на потребі у фундаментальному переосмисленні та радикальному перепроєктуванні управлінських процесів у напрямі досягнення пріоритетів соціогуманітарного розвитку, потрібно визнати, попри те, що в Законі зафіксовано загрози національним інтересам і національній безпеці та стабільності в суспільстві у соціальній і гуманітарній сферах, основні напрями державної політики у цих сферах необхідно доповнити такими, що спрямовані на створення умов для ефективного збалансування механізму саморегуляції та державного регулювання процесів відтворення соціальних цінностей, духовного виробництва, функціонування духовної культури та суспільної свідомості.

Основні завдання системою забезпечення соціогуманітарної безпеки виконуються шляхом реалізації покладених на неї відповідно до чинного законодавства функцій, які можна згрупувати таким чином:

– захист життєво важливих інтересів людини, суспільства, держави у соціогуманітарній сфері;

– формування та реалізація державної політики у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки;

– формування та розвиток законодавчої і нормативно-правової бази, що регулює відносини у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки;

– формування дієвої організаційно-функціональної структури та ресурсне забезпечення системи забезпечення соціогуманітарної безпеки;

– розвиток адекватних сучасним потребам засобів забезпечення соціогуманітарної безпеки (технологічних, програмних, правових, організаційних, комунікаційних, комунікативних, інформаційних, соціально-психологічних, навчально-методичних та ін.).

Ці функції фактично підпорядковані виявленню, нейтралізації загроз соціогуманітарній безпеці та запобіганню їм. Відповідно система забезпечення соціогуманітарної безпеки включає спрямовані на це процеси, які доцільно об’єднати у два основні блоки і концептуально представити таким чином:

• блок виявлення викликів і загроз соціогуманітарній безпеці:

інформація → аналіз → цілі → мотиви (установки) → гіпотеза → модель → задачі;

• блок запобігання загрозам соціогуманітарній безпеці та їх нейтралізації:

оцінка → рішення → дії → результат → контроль.

Процес виявлення викликів і загроз визначає вимоги до управлінської діяльності, що передбачає вжиття низки заходів і використання спеціального інструментарію: досліджень, моніторингу, оцінювання і аналізу стану соціогуманітарної сфери (економічні, соціокультурні, соціальні, політичні процеси та ін.), у тому числі соціологічних досліджень, контент-аналізу різноманітних видів письмової та аудіовізуальної інформації; визначення природи викликів і загроз соціогуманітарній безпеці людини, суспільства, держави; виявлення джерел можливих соціальних конфліктів; прогнозування, експертизи, оцінювання та аналізу державної політики на національному, галузевому, місцевому рівнях.

Заходи щодо запобігання загрозам у соціогуманітарній сфері та їх нейтралізації спрямовані на формування, в тому числі визначення цілей і пріоритетів, державної політики у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки; проведення експертизи діючих концепцій, стратегій, проєктів, програм, зокрема з огляду на їх економічну і соціальну ефективність, відповідність визначеним соціальним пріоритетам; аналіз стану виконання вимог чинного законодавства; розробку і

прийняття в установленому порядку нових стратегічних і програмних документів, формування та розвиток нормативно-правової бази; розробку та застосування різноманітних прийомів, методів, засобів нейтралізації загроз, локалізації, зниження напруження під час розв'язання конфліктів у соціогуманітарній сфері тощо.

Важливим завданням держави залишається створення ефективної системи державного управління, зорієнтованого на управління змінами й антикризове управління, запровадження ціннісно-орієнтованого регулювання, розбудова адекватної завданням державної політики у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки організаційної структури та інституційних механізмів для реалізації цих завдань. Особливої уваги потребує питання формування дієвих внутрішніх та зовнішніх комунікацій між різними групами суб'єктів забезпечення соціогуманітарної безпеки, а також ефективне використання ресурсів, у тому числі належне управління людськими ресурсами, професійне навчання кадрів, науково-методичне забезпечення практичної діяльності. Розробка та застосування антикризових та інноваційних технологій для вирішення практичних завдань у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки, розширення міжнародного співробітництва є дієвими інструментами посилення ролі держави в забезпеченні як національної, так і міжнародної безпеки.

Відповідно політичні, правові, організаційні, економічні, інформаційні, технологічні, науково-методичні та інші способи, засоби, методи забезпечення діяльності суб'єктів забезпечення соціогуманітарної безпеки також є складовими системи забезпечення соціогуманітарної безпеки.

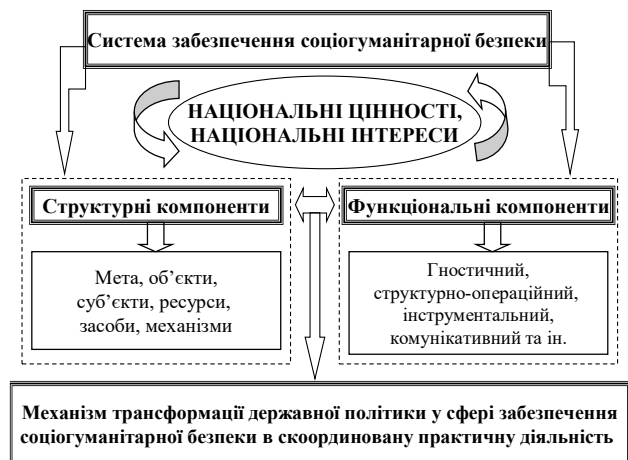
Виходячи з того, що в теорії державного управління практичні засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей, називають механізмами державного управління [4, с. 116–117], а також з огляду на головну роль держави серед суб'єктів забезпечення соціогуманітарної безпеки, яка виконує свої функції через систему державного управління, застосовуючи різноманітні механізми державного управління, одним із елементів системи забезпечення соціогуманітарної безпеки доцільно вважати саме механізми державного управління в цій сфері.

Оскільки система забезпечення соціогуманітарної безпеки є складною, багаторівневою, ієрархічною, цілеспрямованою, відкритою соціальною системою, в якій кожен із елементів має відпові-

дати глобальній меті, забезпечити ефективність її діяльності можливо за умови дотримання конкретних принципів, основними з яких є:

- людиноцентризм;
- пріоритет прав і свобод людини та громадянина;
- законність;
- підтримання балансу життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави в соціогуманітарній сфері;
- відповідність системи забезпечення соціогуманітарної безпеки вимогам суспільства щодо захисту національних інтересів у соціогуманітарній сфері, її адекватність реальним і потенційним викликам та загрозам у цій сфері;
- інституційна спроможність системи забезпечення соціогуманітарної безпеки як цілісного структурно збалансованого функціонального об'єднання;
- збалансування централізованого та децентралізованого управління, взаємодія і співпраця суб'єктів забезпечення соціогуманітарної безпеки відповідно до їх компетенцій, визначених чинним законодавством;
- взаємна відповідальність особистості, суспільства і держави за забезпечення належного рівня соціогуманітарної безпеки;
- використання інструментів міжнародної співпраці у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки.

Отже, структурними компонентами системи забезпечення соціогуманітарної безпеки виступають мета системи, об'єкти (інтереси людини, суспільства і держави, сукупність матеріальних і духовних цінностей людини, суспільства і держави), суб'єкти, а також ресурси, засоби, механізми забезпечення соціогуманітарної безпеки (див. рисунок). Серед функціональних компонентів

Архітектура системи забезпечення соціогуманітарної безпеки

указаної системи необхідно виділити гностичний (оновлення та поглиблення знань, аналіз інформації про реальні та потенційні загрози соціогуманітарній безпеці тощо); структурно-операційний (організація, координація, підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації та спеціалізація персоналу та ін.); інструментальний (аналіз, оцінювання, моніторинг, прогнозування, планування, проектування, регулювання і т. ін.); комунікативний (конструктивна взаємодія, співпраця суб'єктів забезпечення соціогуманітарної безпеки тощо).

Висновки. Підсумовуючи наведене вище та узагальнюючи наукові погляди на соціальні системи, можна зробити висновок, що система забезпечення соціогуманітарної безпеки є відкритою, складною, цілеспрямованою, ієрархічною, багаторівневою соціальною системою, що утворюється підсистемами впорядкованої сукупності структурних і функціональних компонентів.

Система забезпечення соціогуманітарної безпеки – це сукупність суб'єктів, що здійснюють діяльність на глобальному, регіональному, субрегіональному, національному, місцевому рівнях і на рівні особи, а також сил, засобів і механізмів,

які, ґрунтуючись на чинному законодавстві, утворюють єдиний механізм трансформації державної політики у сфері соціогуманітарної безпеки в скоординовану практичну діяльність для забезпечення на оптимальному рівні національних інтересів і національних цінностей у соціогуманітарній сфері, за якого гарантуються та дотримуються права і свободи людини та громадянина; створюються умови для сталого розвитку людини, суспільства, держави; забезпечуються реалізація соціального потенціалу людини, обмін соціальними цінностями та розвиток ефективних соціальних відносин, формування духовної культури, ціннісних орієнтацій і суспільної свідомості.

Перспективи подальших досліджень. Як соціально-політичний інститут держава виступає головним суб'єктом забезпечення соціогуманітарної безпеки. Водночас ефективність реалізації її функцій на структурно-операційному, інструментальному, гностичному, комунікативному рівнях визначається якістю законодавчої бази. Саме тому правові механізми державного управління у сфері забезпечення соціогуманітарної безпеки мають стати предметом наукових досліджень у перспективі.

Список використаних джерел

1. Горлинський В. В. Духовні координати безпеки суспільства [Електронний ресурс] / В. В. Горлинський // Проблеми національної безпеки. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=prnb1&issue=2006_1
2. Государственное управление в сфере национальной безопасности : словарь-справочник / состав. : Г. П. Сытник, В. И. Абрамов, В. Ф. Смолянюк и др. ; под общ. ред. Г. П. Сытника. – Киев : НАДУ, 2012. – 496 с.
3. Дацко О. І. Гуманітарні імперативи зміцнення економічної безпеки України / О. І. Дацко. – Львів : Ліґа-прес, 2015. – 672 с.
4. Державне управління : словник-довідник / за заг. ред. В. М. Князєва, В. Д. Бакуменка. – Київ : Вид-во УАДУ, 2002. – 228 с.
5. Іляш О. І. Трансформація системи соціальної безпеки України: регіональний вимір : монографія / О. І. Іляш. – Львів : ПАІС, 2012. – 592 с.
6. Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України : аналіт. доп. / О. О. Резнікова, В. Ю. Цюкало, В. О. Паливода та ін. – Київ : НІСД, 2015. – 58 с.
7. Ліпкан В. А. Поняття системи забезпечення національної безпеки України / В. А. Ліпкан // Право і безпека. – 2003. – № 24. – С. 57–60.
8. Напрями та засоби розвитку сільських територій в контексті зміцнення соціально-економічної безпеки України : монографія / за ред. д-ра екон.

References

1. Horlyns'kyj, V.V., "Spiritual coordinates of public safety", Problemy natsional'noi bezpeky, available at: http://www.niss.gov.ua/vydanna/panorama/issue.php?s=prnb1&issue=2006_1 (Accessed 12 February 2017).
2. Sytnik, G.P., Abramov, V.I., Smoljanjuk, V.F. and others (2012), Gosudarstvennoe upravlenie v sfere nacional'noj bezopasnosti: slovar'-spravochnik [State management in the sphere of national security: Dictionary Directory], National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
3. Datsko, O.I. (2015), Humanitarni imperatyvy zmitsnennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Humanitarian imperatives of strengthening the economic security of Ukraine], "Liha-pres", Lviv, Ukraine.
4. Kniaziev, V.M. and Bakumenko, V.D. (editors) (2002), Derzhavne upravlinnia: slovnyk-dovidnyk [Public administration: Dictionary Directory], Ukrainian Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
5. Iliash, O.I. (2012), Transformatsiia systemy sotsial'noi bezpeky Ukrainy: rehional'ny vymir [Transformation of system of social security of Ukraine: regional dimension], PAIS, Lviv, Ukraine.
6. Reznikova, O.O., Tsiukalo, V.Yu., Palyvoda, V.O., Dr'omov, S.V. and S'omin, S.V. (2015), Kontseptual'ni zasady rozvytku systemy zabezpechennia natsional'noi bezpeky Ukrainy: analitychna dopovid' [Conceptual bases of development of Ukraine's national security system: analytical report], National Institute for Strategic Studies, Kyiv, Ukraine.

- наук, проф. Т. Г. Васильціва, канд. екон. наук, доц. В. В. Бойка. – Львів : Ліга-Прес, 2016. – 262 с.
9. Про концепцію (основи державної політики) національної безпеки України [Електронний ресурс] : Постанова Верхов. Ради України від 16 січ. 1997 р. № 3/97-ВР // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3/97-вр/ed19970116>
 10. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
 11. Скуратівський В. А. Соціальні системи та соціологічні методи дослідження : навч. посіб. / В. А. Скуратівський, М. Ф. Шевченко. – Київ : Вид-во УАДУ, 1998. – 188 с.
 12. Стратегія національної безпеки України [Електронний ресурс] : затв. Указом Президента України від 26 трав. 2015 р. № 287/2015 // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
 7. Lipkan, V.A. (2003), "The concept of national security system of Ukraine", *Pravo i bezpeka*, vol. 24, pp. 57–60.
 8. Vasyli'nsiv, T.H. and Bojko, V.V. (editors) (2016), *Napriamy ta zasoby rozvytku sil's'kykh terytorij v konteksti zmitsnennia sotsial'no-ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: monohrafiia* [Directions and means of rural development in the context of strengthening the social and economic security of Ukraine: monograph], Liha-Pres, Lviv, Ukraine.
 9. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), Resolution of The Verkhovna Rada of Ukraine "On the Concept (Principles of State Policy) of National Security of Ukraine" on 16 January 1997 No 3/97-BP, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3/97-вр/ed19970116> (Accessed 12 January 2017).
 10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On the Basics of National Security of Ukraine" on 19 June 2003 No 964-IV, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (Accessed 12 January 2017).
 11. Skurativs'kyj, V. A. and Shevchenko, M. F. (1998), *Sotsial'ni systemy ta sotsiologichni metody doslidzhennia: navchal'nyj posibnyk* [Social systems and sociological research methods: Tutorial], Ukrainian Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
 12. The Official Site of the Verkhovna Rada of Ukraine (2015), "National Security Strategy of Ukraine, approved by the Decree of the President of Ukraine on May 26. 2015 No 287/2015", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (Accessed 02 February 2017).